

Gaja Kos

Vinko Möderndorfer: *Gledališče otroke išče.*

Ilustracije Marko Kociper.

Ljubljana: Mladika (zbirka Liščki), 2011.

Vrednotiti besedila, ki so izrecno namenjena uprizarjanju, torej temu, da bi zaživela v gledališču, na odru, ob glasbi, svetlobnih in drugih učinkih, skupaj z govorjeno ali peto besedo igralcev ter smehom ali zadrževanjem sape gledalcev, je pravzaprav zelo nevhvaležna naloga in bržkone celo nekoliko nepravilno. Vseeno pa se lahko kakšno reče o knjigi kot celoti (izdelku), torej o vmesnem ali začasnem domovanju takšnih besedil. Toliko bolj, ker se otroška oziroma mladinska dramska besedila v knjižni obliki pri nas izdajajo redko – govorimo o dveh, treh naslovih na leto, včasih kakim več, drugič raje manj. Kljub temu je bilo nekaj od sedmih Möderndorferjevih besedil, ki so zbrana v knjigi *Gledališče otroke išče*, že objavljenih v samostojnih knjižicah, res pa, da je tega že davno; *O tem, kako je smetnjak postal oblak* (v pričujoči knjigi ima naslov *Smetiščno gledališče*) na primer leta 1985, *Zeleni fantek* leta 2000.

V knjigi je, kot že rečeno, zbranih sedem precej raznolikih dramskih besedil: „lutkovna igra“ *Palčki pospravljalčki*, „igra za otroke in ostale odrasle“ *Miši v operni hiši*, „igra za otroke v desetih slikah in z epilogom“ *Zeleni fantek*, „igra za vse hudobe in otroke“ *Pozor! Hudobi na delu!*, „ena živalska igra“ *Nenavadna poroka*, „igra s predmeti“ *Smetiščno gledališče* in „lutkovna igra“ *Cvet*. Knjigo začenja *Nekaj napotkov namesto uvoda*, kar se v resnici izkaže za uvod z nekaj napotki, v katerem Möderndorfer z mladimi bralci deli svoje navdušenje do gledališča in njegovih neskončnih možnosti ter opozarja na fleksibilnost samega besedila, s čimer se/ga mladim še bolj približa: „Besedilo, ki ga je avtor zapisal, ni nobena blazno pomembna zadeva. Besede, ki vam gredo težko z jezika, lahko spremenite. Morate jih spremeniti! Tudi kakšne predolge in preveč pametne stavke lahko enostavno vržete ven. V gledališču rečemo, da jih *ščrtamo*.“

Sledi lutkovna igra *Palčki pospravljalčki*; kot je značilno za Möderndorferjevo otroško oziroma mladinsko prozo in poezijo, je tudi v njegovi

dramatiki prisotnih precej komičnih elementov, a v *Palčkih pospravljalkih* (v zapisani oziroma brani obliki!) vendarle prevladajo vzgojni. Igro uvajajo uporabna napotila za izdelavo ročnih lutk in ureditev prizorišča; skratka, nadvse uporabno, a v eni točki zavoljo diametralno nasprotnih napotil tudi nekoliko konfuzno. Najprej dobimo napotilo: „Pozor! Tisti, ki igrajo palčke, naj se nikar ne skrivajo za mizo. Ničesar ne skrivamo. Igramo se.“ Čez dve strani pa preberemo naslednje: „Na sredi velika kuhinjska miza, ki služi tudi kot lutkovni oder, pod mizo naj bodo skriti animatorji, ki animirajo ročne lutke, naše palčke pospravljalkice ...“ Kako torej?

Ob igri *Cvet* pogrešam lažjo, bolj razumljivo razlago marionetnega gledališča oziroma predvsem kak namig, kako marioneti sploh izdelati, toliko bolj glede na dejstvo, da je v *Palčkih pospravljalkih* natančno razloženo, kako izdelati ročne lutke, ki so verjetno manjši izziv. Napotila, ki jih bomo našli na začetku vsake igre, so sicer zapisana v izrazito prijetnem, komunikativnem tonu in živahno nagovarjajo otroke oziroma igralce. Običajno jim sledi navedba nastopajočih, kjer pa že zaradi splošnega vtisa o celovitosti knjige ne bi bilo odveč poenotenje: ponekod so karakteristike likov opisane zraven navedbe imen, nekje posebej, za seznamom, drugod pred seznamom. Pri *Smetiščnem gledališču* so med nastopajočimi navedene samo lutke, čeprav se v uvodnem prizoru najprej pojavi Zelo debela oseba, za katero se šele pozneje izkaže, da bo postala Oblak, prav tako skupina otrok, ki pozneje igrajo lutke – verjetno bi bilo bolj pregledno, če bi se že na začetku povedalo, da bo Ljerka Punčka brez ene noge, Ivan Klobuk itn., in ne, da se sproti ugotavlja, kdo bo kaj. Prav tako bi bili pri igri *Pozor! Hudobi na delu!* lahko posebej, torej ločeno od Skupine meščanov, navedeni Policaj, ki ima lastno in ne le „zborovske“ vloge, ter Reševalca v belih haljah, ki se morata temu primerno obleči.

V igri *Miši v operni hiši* ne manjka karakterne in situacijske komike, poleg tega je precej razgibana, saj so v njej poleg dialogov predvideni tudi deli, ki jih pripoveduje Pripovedovalec, in deli, ki se jih odpoje ali pač ne, po želji: „Kar se pa pesmic tiče. Lahko jih samo recitiramo. Lahko pa jih tudi izpustimo.“ Pesmi je v Möderndorferjevih igrah nasploh precej, ene so zares posrečene (na primer *Strahovi najbolj strašni*), druge bolj „za sproti“. Avtor tudi ob tej igri opozori na možnost, da se jo odigra bodisi z lutkami oziroma v kombinaciji lutk in človeških igralcev bodisi brez lutk. Predvsem pa vseskozi poudarja pomen domišljije, s čimer presega „zgolj“ gledališko vzgojo ter ponuja umetnostno oziroma kulturno vzgojo v najširšem pomenu besede. Izrazito zabavna je tudi igra *Pozor! Hudobi na delu!*, nekoliko manj, a še vedno komično naravnana je tudi igra *Zeleni fantek*. „Otroško“ naravnana je tudi *Smetiščno gledališče*, ki bi jo

pravzaprav lahko poimenovali tudi igra o igranju in ki je hkrati tudi apologija otroštva oziroma otroškega duha: „Samo tisti, ki v mrtvih predmetih ne vidi več svojih živih prijateljev, ki se ne more več igrati in pogovarjati s starimi klobuki, steklenicami in lonci ... tisti je resnično odrasel in velik. Biti velik in odrasel pa je najtežja služba na svetu.“

Od omenjenih pa precej odstopata *Cvet*, ki jo avtor sam označi za najbolj zahtevno ter se dotika težje in bolj kompleksne tematike (vesolje, začetek in konec, neskončnost, smrt, večno kroženje ...), ter *Nenavadna poroka*, v kateri se pisatelj prav tako loti zapletene problematike (katere zveze so družbeno sprejemljive, katere (a)moralne, kolikšna je moč ljubezni ...) ter se zdi od vseh še najbolj primerna za nekoliko starejše otroke oziroma mladostnike in torej še najbolj odstopa od ostalih.

V vseh igrah je opaziti, da ilustracije ne ustrezajo najbolje duhu otroško-igrivega pisanja, namenjenega mlajšim, in knjige po vizualni plati ne napravijo izrazito privlačne; miši iz igre *Miši v operni hiši*, predvsem pa živali iz igre *Nenavadna poroka* s krepkimi odraslimi (človeškimi) telesi oziroma udi se pač bolje podajo besedilu (oziroma stripu ali karikaturi ipd.) za starejše ali odrasle, nekatere od ilustracij v tej igri delujejo kar nekoliko opolzko. Ponekod so podobe v nasprotju z natančnimi avtorjevimi opisi: v igri *Pozor! Hudobi na delu!* je ena bistvenih vizualnih karakteristik učiteljice, da nosi zelo debela očala, ki jih na ilustraciji ni, v igri *Cvet* pa so sončni žarki opisani kot „nekakšni vesoljski deževniki“, „njihovi obrazki zelo podobni obrazom dojenčkov“, narisani pa so kot obrazi ptičev z velikim kljunom ...

Namesto zaključka – kdor išče, ta najde. Gledališče bo predvsem zaradi Möderndorferjevih prijaznih nasvetov in njegovega navdušenja, ki ga zna dobro deliti, otroke gotovo našlo, jih mimogrede marsikaj novega naučilo in poskrbelo tako za zabavo kot za trdo delo. Sami knjigi pa ne bi škodil tu in tam nekoliko enotnejši pristop in nemara odločitev za drugačno vizualno podobo.